

Mellem Kosovo og Syrien

Verden venter i disse uger på et muligt amerikansk angreb på Syrien. I den forbindelse er det blevet nævnt, at et amerikansk angreb på Syrien kan komme til at minde om NATO's luftkrig mod Serbien i 1999, som fandt sted uden et FN-mandat. Men der er også andre paralleller ved krigen om Kosovo for fjorten år siden, som er relevante for magtspillet om Syrien i dag.

Af historiker Robert Petersen

Upubliceret kronikforslag september 2013

USA's Kongres skal snart træffe en beslutning om, hvorvidt den amerikanske præsident Barack Obama skal have deres opbakning til en militær aktion mod Syrien. Det sker efter en to år lang borgerkrig i Syrien og specielt efter et grusomt kemisk angreb den 21. august, hvor mellem 300 og 1400 syrere antages at være blevet dræbt.

Der har i optakten til et muligt amerikansk angreb på Syrien været debat om, hvilke paralleller der findes til en sådan aktion. Et eksempel – luftkrigen mod Serbien i 1999 – er flere gange blevet nævnt. I 1999 greb NATO ind overfor serbisk undertrykkelse i Kosovo, som førte til fordrivelse af tusindvis af albanere fra den krigshærgede provins. NATO bombede i 78 dage uden et FN-mandat, fordi både Rusland og Kina modsatte sig et indgreb i den serbiske stats interne forhold. Luftkrigen blev til sidst kronet med succes og Kosovo blev efterfølgende besat af NATO-tropper. Særligt den humanitære krise i Syrien og visheden for, at Rusland og Kina med sikkerhed vil modsætte sig et amerikansk angreb på Syrien i FN's Sikkerhedsråd vækker minder om situationen i 1999. Som en anonym embedsmand i Det Hvide Hus udtalte til New York Times den 23. august er Kosovo derfor en mulig præcedens for en aktion i Syrien.

Det er imidlertid en anden, meget overset, parallel mellem Kosovo-krigen og Syrien i dag: Risikoen for en væbnet konfrontation med Rusland. Rusland var i 1999 allieret med Serbien og havde nære kulturelle bånd til serberne. Men Rusland var samtidig svækket af Sovjetunionens opløsning i 1991, et økonomisk sammenbrud i 1998 og følte sig desuden ydmyget af NATO's udvidelse mod øst. Den russiske premierminister Jevgennij Primakov var på vej til USA, da NATO begyndte at bombe Serbien i marts 1999. I protest beordrede han sit fly til at lave en U-vending over Atlanterhavet og flyve tilbage til Rusland. I Moskva indstillede den russiske regering alt samarbejde med NATO og demonstranter begyndte at belejre den amerikanske ambassade.

Den russiske holdning til krigen om Kosovo var langt fra entydig og russisk diplomati kom snart til at spille en konstruktiv rolle med at stoppe krigen. Løsningen blev, at Serbien skulle trække sine styrker ud af Kosovo, lade NATO-tropper rykke ind og acceptere, at Kosovo blev til et internationalt protektorat. Hvis den serbiske regering ikke ville acceptere den løsning

ville Rusland ikke længere støtte Serbien og landet ville være fuldstændig isoleret. Det skabte det ønskede gennembrud, NATO indstillede sine luftangreb og de serbiske tropper blev trukket ud af Kosovo i juni 1999.

Derpå fulgte imidlertid et drama, som selv i dag er svært at blive klog på. Rusland blev i juni 1999 styret af den svagelige præsident Boris Jeltsin, som i stadig mindre grad var i stand til at træffe rationelle beslutninger. Samtidig med, at russiske diplomater hjalp til med at forhandle en fredsløsning på plads sendte det russiske militær uventet cirka 200 soldater til Kosovo. De russiske tropper nåede den 12. juni frem og tog kontrol med Slatina Lufthavn i Pristina. I selve Rusland blev tropper gjort klar til at blive fløjet til Kosovo og i NATO's hovedkvarter blev der ført panikagtige diskussioner om, hvorvidt transportmaskinerne om nødvendigt skulle skydes ned. På landjorden i Kosovo blev de russiske tropper omringet af 500 britiske og franske NATO-soldater, som fik ordre på at angribe dem. Ordren blev ikke fulgt og den britiske general Michael Jackson blev berømt for at sige til NATO's militære chef, general Wesley Clark: "I'm not going to start the Third World War for you." General Clark beordrede i stedet landingsbanerne blokeret med kampvogne og pansrede køretøjer. Denne ordre blev ligeledes ignoreret.

"Hændelsen" ved Pristinas Lufthavn i juni 1999 blev løst på fredelig vis efter få dage. De russiske fly nåede aldrig frem fordi de ikke fik overflyvningstilladelse gennem Østeuropa og de russiske tropper i lufthavnen løb hurtigt tør for forsyninger. De måtte i stedet tigge sig til mad og vand fra NATO-soldaterne. Som et plaster på såret fik Rusland fik en begrænset rolle i Kosovo, hvor 3.600 russiske soldater blev deployeret som en del af NATO's styrker i provinsen. Rusland fik aldrig – som ønsket – en separat besættelseszone i det nordlige Kosovo, hvilket øjensynlig havde været ideen med "erobringen" af Slatina Lufthavn. Rusland fik travlt med at glemme ydmygelsen og NATO havde ikke noget behov for at minde russerne om den. De færreste ved derfor, at Rusland og NATO i et par dage i juni 1999 kom ubehagelig tæt på en krig.

Hvorfor er "hændelsen" i 1999 væsentligt? Fordi den viser, at det "utænkelige" er ganske tænkeligt og et angreb på en russisk allieret kan medføre en militær reaktion, som ingen ønsker. Bevares, Rusland anno 2013 er ganske anderledes end Rusland anno 1999, hvor den svagelige Jeltsin havde styringen og hvor der bag hans ryg foregik en livlig magtkamp. Den nuværende russiske præsident Vladimir Putin sidder anderledes mere fast i sadlen og er mere klar i hovedet.

Ulempen er, at de russiske interesser i Syrien samtidig er langt større end det var tilfældet i Serbien i 1999. Rusland har i årtier været en nær allieret af Syrien, det syriske militær er bevæbnet med russiske våben og siden 2007 er det syriske luftforsvar blevet moderniseret af russiske våbenfirmaer. Det er sandsynligt, at dele af det syriske luftforsvar er bemanded af russiske teknikere, som kan blive ramt under et amerikansk angreb. Foruden betydelige

økonomiske og politiske interesser har Rusland også en mindre flådebase i Tartus, som bruges til at understøtte den russiske flåde i Middelhavet. I alt 30.000 russere menes at opholde sig i Syrien trods borgerkrigen.

Efter giftgas-angrebet den 21. august og frygten for et amerikansk angreb, har Rusland gradvist opbygget sine flådestyrker i Middelhavet, som snart vil omfatte bl.a. missilkrydseren "Moskva". Den russiske flådeoprustning kan tjene flere formål: Afskrække USA, indsamle efterretninger, beskytte våbenforsyninger til det syriske styre eller som forberedelse til en evakuering af russiske statsborgere. Den russiske viceforsvarsminister Anatolij Antonov har til de russiske medier afvist, at Rusland ønsker at blive involveret i en regional krig om Syrien, men påpegede også, at den russiske flåde ønsker at opretholde fred, stabilitet samt forhindre andre lande i at udøve aggression. Selvsamme Antonov fordømte i skarpe vendinger en israelsk missil-test i Middelhavet den 3. september og udtalte: "Middelhavet er en krudttønde, og en gnist er nok for til at udløse en brand, som muligvis kunne sprede sig til nabostater og resten af verden."

Alt dette kan forekomme meget urovækkende, men der er også et glimt af håb. Ligesom i Kosovo er der en chance for, at Rusland kan komme til at spille en konstruktiv rolle og hjælpe til med at finde en fredelig løsning. Et russisk udspil for nylig om, at Syrien frivilligt opgiver sine kemiske våben til FN kunne danne basis for en diplomatisk løsning, som USA kunne tilslutte sig. Det er indrømmet en meget optimistisk tanke, men noget lignende skete i Kosovo i 1999.